

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

ЧЖАН СЯ

«ПОРТРЕТНИЙ ЖИВОПИС КИТАЮ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ТИПОЛОГІЯ ТА ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ»

спеціальність 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

галузь знань 02 – Культура і мистецтво

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, адже розвиток портретного мистецтва Китаю наприкінці ХХ-го – початку ХХІ-го століття тісно пов'язаний зі значними соціологічними, культурними, економічними змінами у суспільстві. З початку 1980-х років (після «Культурної революції») починається бурхливий розвиток економіки; зміни в політичній, соціальній, культурній сферах, отримання певних свобод у творчості надають змогу митцям втілювати нові ідеї. На тлі радикальної зміни свідомості суспільства виникає безліч нових мистецьких утворень, які розвиваються в різних стилістичних напрямках. Художники починають активну виставкову діяльність і за межами країни, інтегруючи свої мистецькі досягнення зі світовими брендами. Так, завдяки молодим талановитим художникам початку ХХІ ст., які впроваджували нові художні концепції у діалозі європейських тенденцій та естетично-філософських традицій китайського живопису, портретний живопис набув нового контексту і нових пластичних рішень.

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі аудіовізуального мистецтва Харківської державної академії дизайну і мистецтв та реалізовано відповідно до плану підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведене в рамках реалізації наукових тем кафедри аудіовізуального мистецтва ХДАДМ за темою «Сучасне українське мистецтвознавство в контексті Схід-Захід» (затверджено Вченою Радою ХДАДМ 29 жовтня 2021 року, протокол №15).

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій. Ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що сформовані автором наукові положення, висновки і рекомендації є частково обґрунтованими. У вступі роботи визначені мета, об'єкт і предмет, що відповідають заявленій темі дослідження та науково-методичним вимогам.

Наукові положення, недостатньо апробовані та обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях (1 конференція). Три фахові публікації за її темою підтверджують достовірність результатів роботи. Об'єкт і предмет дисертації та ракурс обраної проблематики відповідають паспорту спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Структура і зміст дисертаційної роботи. За своєю структурою, рівнем, змістом, обсягом, актуальністю дослідження, науковою новизною, значущістю отриманих результатів та оформленням дисертаційна робота ЧЖАН Ся «Портретний живопис Китаю кінця ХХ – початку ХХІ століття: типологія та художні особливості» умовно відповідає вимогам, які пред'являються до оформлення дисертацій, зокрема Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 із змінами, внесеними з Наказом МОН № 759 від 31.05.2019 р.

Дисертація містить усі необхідні підрозділи, зокрема, двомовні анотації, вступ, з три розділи з висновками до них, загальні висновки, перелік використаних джерел (142 позицій), альбом ілюстрацій (50 позицій), перелік ілюстрацій, список публікацій та апробацій результатів дослідження.

Загальний обсяг роботи з анотаціями та додатками складає 220 сторінок, основний текст – 134 сторінки.

У **вступі** дисертант ЧЖАН Ся стверджує, що «вивчення портретів цього періоду набуває особливої важливості для артистів, дослідників і широкої громадськості» (с.12). Актуальність дослідження не виникає сумнівів, бо портретний живопис Китаю унікальне і швидко еволюціонуюче явище у світовому мистецтві.

У **першому розділі** дисертаційного дослідження представлений науковий аналіз дотичних джерел за проблемою дослідження. У пошукове поле здобувача потрапили публікації присвячені китайському портрету та праці українських мистецтвознавців з китайського портрету, які побіжно розкривають ці тему. Автори Клунас К., Пуртл Д. зокрема зосереджені на поверховому вивченні портрету окремих китайських художників.

Слід зазначити, що кількість і якість джерел пошукового поля, використаних в дослідженні, не демонструє цілісної картини розвитку сучасного китайського портретного живопису. Нажаль автором проігноровано багато літератури як зарубіжних (особливо китайських), так і українських дослідників. Більшість наведених джерел є анотаціями аукціонних форумів і статтями з періодичної печаті, які лише поверхово розкривають заявлену проблему (більшість наведених посилань не відкриваються). Це створило передумови надання хибних тверджень, оприлюднених в дослідженні, таких як розкриття значення понять «гохуа» (с.21), «жень у хуа» (с.20) і не дало змогу глибоко розкрити поставлені в роботі задачі.

Другий розділ присвячений значній проблемі впливу соціокультурних змін та мистецьких процесів на розвиток китайського портрету в другій половині ХХ століття. Автор влучно визначає сучасний стан розвитку портрета, його зв'язок з соціальними і політичними зрушеннями в Китаї. Портретна творчість Китаю у цей період відзначається різновидом культурних інноваційних підходів, які відбивають основні аспекти розвитку

світового живопису. Зокрема, вплив західного мистецтва на традиційні стилі національні стилі, вплив медіа-технологій на станковий живопис. Автор визначає, що розгляд змін у мистецтві в другій половині ХХ століття показує складний процес інтеграції китайського живопису в світовий культурний фон.

У третьому розділі автором дисертаційного дослідження вивчені роботи відомих портретистів Китаю окресленого періоду. Аналіз портретних зображень ґрунтується на новітніх пошуках сучасних авторських рішень митців. Чжан Ся визначає особливості образотворення сучасних портретистів Китаю, які активно трансформують у свої роботи європейські вподобання, тим самим збагачуючи культурний ландшафт портретного живопису, виходячи за рамки регіонально мистецтва. Втім, на наш погляд, при розгляді творчості окремих митців не вистачає інформації стосовно їх біографії, що допомогло б чітко визначити джерела і особливості їх стилю.

Дотримання норм академічної доброчесності. За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Дисертант дотримався академічної доброчесності та норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел.

Повнота викладання основних наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження були викладені у 3 наукових публікаціях у фахових виданнях, які включені до переліку МОН України, 1 тези у збірниках матеріалів наукових конференцій. Автор має 4 самостійні публікації. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «44» від 12 січня 2022 року.

Дискусійні моменти, зауваження та рекомендації до роботи.

1. Текст дисертаційної роботи має орфографічні, стилістичні, логічні помилки, зокрема в трактуванні стилів і різновидів китайського живопису (терміни «женьхуа» с. 20, «гохуа» с.21).
2. У загальних висновках і тексті роботи не в повному обсязі розкриваються деякі задачі, поставлені автором дослідження, наприклад типологія портретного жанру означеного періоду.
3. Виникають зауваження стосовно кількості ілюстрацій, які висвітлюють результати дослідження (50 позицій, деякі з них не відносяться до портретного жанру), та їх оформленню у додатках (не вказаний розмір робіт, їх місцезнаходження).

Втім, наголошуємо, що зазначені вище зауваження завадили загальному позитивному сприйняттю представленого наукового дослідження, хоча більшість із зауважень несуть характер рекомендацій, бо поставлені в дослідженні питання є складними.

Загальні висновки та оцінка дисертації. Представлене на рецензію дисертаційне дослідження «Портретний живопис Китаю кінця ХХ – початку ХХІ століття: типологія та художні особливості» є завершеним, виконане на належному теоретичному рівні. За актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем і практичною значущістю, а також змістом та оформленням дисертаційна робота частково відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01. 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Структура та обсяг частково відповідають вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів України №216 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 року, а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої

освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року. Відтак, його автор, ЧЖАН Ся, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», галузь знань 02 «Культура і мистецтво».

Офіційний рецензент:

Марія КОВАЛЬОВА

завідувачка кафедри живопису,

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри живопису

Харківської державної академії дизайну і мистецтв

«__» _____ 2024 року

ПІДПИС	<i>Mariya Kovalyova</i>
ЗАВІРЯЮ	
НАЧАЛЬНИК ВК	
ДАТА	

